

Japanskt uttal för svenska talare

Det finns ett antal olika sätt att romanisera japanska, dvs att skriva japanska med latinska bokstäver. Den romanisering som används här följer det s. k. Hepburn-systemet. Det är den metod som oftast används och den är relativt lätt att förstå även för en nybörjare i språket. Om man använder Hepburn-systemet kan man i de flesta fall få ett bra uttal med rikssvenska språkljud. De är för det mesta ganska lika de japanska språkljuden, men man måste vara uppmärksam på några detaljer:

vokaler	Alla vokalljud ska uttalas som svenskans korta vokaler: <i>a</i> som i <i>att</i> , <i>i</i> som i <i>icke</i> , <i>u</i> som i <i>upp</i> , <i>e</i> som i <i>ett</i> , och <i>o</i> som i <i>oss</i> .
ch	Ch-ljudet i <i>chi</i> , <i>cha</i> , <i>chu</i> och <i>cho</i> ska uttalas som i engelskans <i>cheese</i> , eller som ttj-ljudet i svenskans <i>lattjo</i> .
j	J uttalas alltid på engelskt vis, som i <i>job</i> eller <i>jacket</i> .
z	Tonande s används inte på svenska och brukar vara svårt för svenska talare. Ofta uttalar svenskar detta fel som ett vanligt icke-tonande s. Man bör alltså vara extra noggrann med detta.
hi	H-ljudet i <i>hi</i> ligger mellan h och sh och kan ibland låta som sh.
fu	F-ljudet i <i>fu</i> ligger mellan h och f. Det är ett ljud som om man blåser mellan läpparna. Man lägger inte tänderna mot överläppen som med ett svenskt f-ljud.
y	Y står alltid för ett konsonantljud. Det motsvarar svenskans j-ljud.
r	R-ljudet är ett tungspets-r som normalt inte är rullande. Ibland uttalas det också som l. Om man själv talar med tungrots-r eller engelska r är det bättre att använda l-ljudet för detta ljud, vilket är lättare att förstå för en japansk lyssnare. Kraftigt rullande r ska man undvika. De används bara av kriminella och förekommer inte i vårdad japanska.
w	W står för det engelska w-ljudet som i <i>water</i> . Det ska inte uttalas som ett svenskt v, vilket för en japan låter mer som ett b.
n	Det sista tecknet, <i>n</i> , uttalas litet olika beroende på i vilket sammanhang det förekommer. Före n och d uttalas det som n, före m, b och p som m och före g och k som ng. Om man läser tecknet som ett n i dessa fall får man rätt uttal eftersom samma förändringar sker på svenska. Besvärligare är det när tecknet kommer före övriga konsonantljud, mellan två vokaler eller i slutet av en mening. Då uttalas det som en nasalisering av vokalen före. När man skriver med latinska bokstäver skriver man ん med n' i de fall då detta kan sammanblandas med det n som används i <i>na</i> , <i>ni</i> , <i>nu</i> , <i>ne</i> , <i>no</i> , <i>nya</i> , <i>nyu</i> och <i>nyo</i> . Alltså skrivs たんい(enhet) som <i>tan'i</i> , medan たに(dal) skrivs <i>tani</i> .
litet tsu	Litet tsu används för att åstadkomma en kort paus före en konsonant, på samma sätt som dubbel konsonant används i svenska. Detta lilla tsu uttalas alltså inte, men har samma längd i tid som alla andra tecken. Oftast skriver man detta med dubbel konsonant i Hepburn-romanisering: ちゃっと(litet) blir <i>chotto</i> , カッコ(parentes) blir <i>kakko</i> och ざっし(tidskrift) blir <i>zasshi</i> . Före ch-ljudet blir stavningen litet annorlunda: あっち(där borta) skrivs <i>atchi</i> .
rytm	Alla kana-tecken ska uttalas med samma längd, även lilla <i>tsu</i> och <i>n</i> . Enda undantaget är kombinerade ljud som <i>kya</i> , <i>kyu</i> och <i>kyo</i> , i vilka två tecken uttalas med samma längd som ett enda tecken. Man räknar inte stavelser på japanska, utan dessa små tidsintervall, vilka motsvaras av längden på ett kana-tecken.

lång vokal	<p>Långa vokalljud skrivs med två kana-tecken genom att man lägger till <i>a</i>, <i>i</i>, <i>u</i> eller <i>o</i> efter ett annat tecken med samma vokal. Vid lång vokal blir uttalet i några fall ett annat än stavningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ <i>ou</i> uttalas <i>oo</i> och romaniseras oftast med <i>ō</i> eller <i>ô</i> ◆ <i>ei</i> uttalas <i>ee</i>, men romaniseras ändå oftast med <i>ei</i> <p>När man romaniserar lång vokal brukar man vanligtvis använda macron (<i>ā</i>, <i>ū</i>, <i>ē</i>, <i>ō</i>) eller circumflex (<i>â</i>, <i>û</i>, <i>ê</i>, <i>ô</i>), med undantag för långt <i>i</i>, vilket alltid för tydlighets skull skrivs <i>ii</i>. Det är mindre vanligt men det förekommer också att man romaniserar alla de långa vokalljuden med dubbla bokstäver (<i>aa</i>, <i>ii</i>, <i>uu</i>, <i>ee</i>, <i>oo</i>).</p> <p>När låneord och onomatopoetiska uttryck skrivs med katakana används ofta ett streck för att markera lång vokal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ソーセイジ (korv) <i>sōsēji</i> ◆ ザーザー (onomatopoetiskt ord för ösregn) <i>zāzā</i>
partiklarna <i>wa</i> , <i>e</i> och <i>o</i>	<p>Det finns ett antal grammatiska partiklar (ibland kallade postpositioner), vilka stavas på ett annat sätt än deras uttal. Partikeln は skrivs med <i>ha</i> men uttalas <i>wa</i>, partikeln へ skrivs med <i>he</i> men uttalas <i>e</i> och partikeln を skrivs med tecknet <i>wo</i> men uttalas <i>o</i> (tecknet を används endast för denna partikel). När man romaniserar dessa ord skrivs de alltid <i>wa</i>, <i>e</i> och <i>o</i>.</p>
tonlösa vokaler	<p>När vokalljuden <i>i</i> och <i>u</i> hamnar mellan tonlösa konsonanter som <i>k</i>, <i>s</i>, <i>t</i>, <i>p</i> osv, eller i slutet på en mening efter desamma, blir dessa vokaler också tonlösa. Oftast låter det som om de inte uttalas alls. Några exempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ です (är) skrivs <i>desu</i> men uttalas ”des” ◆ きた (norr) skrivs <i>kita</i> men uttalas ”kta” ◆ した (under) skrivs <i>shita</i> men uttalas ”shta” ◆ つかう (använda) skrivs <i>tsukau</i> men uttalas ”tskau” ◆ ぐたくた (utmattad) skrivs <i>kutakuta</i> men uttalas <i>ktakta</i>.

Romanisering och rytm

I tabellen nedan följer ett antal konkreta exempel på förhållandet mellan kana, romanisering och ordens rytm. Som nämnts räknar man inte stavelser på japanska utan de korta tidsintervall som motsvarar ett kana-teckens längd. Dessa kallas *haku* på japanska och det är den term jag använder här. Inom lingvistik används även den latinska termen *mora* för detta.

Kana	Romanisering	Betydelse	Antal <i>haku</i>
こんにちは	Konnichi wa	Goddag	Ko-n-ni-chi-wa: 5 haku
がっこう	gakkō	skola	ga-k-ko-u: 4 haku
じゅうきゅう	jūkyū	nitton	ju-u-kyu-u: 4 haku
ペン	pen	penna	pe-n: 2 haku
しゃっきん	shakkin	lån	sha-k-ki-n: 4 haku
こうそうビル	kōsōbiru	högghus	ko-o-so-o-bi-ru: 6 haku
ビール	biiru	öl	bi-i-ru: 3 haku
グーグー	gūgū	ljudet när man sover (zzz)	gu-u-gu-u: 4 haku